

Doctor honoris causa

Imre Békési

***Fraktálovitá štruktúra
jednej básne***

Edícia **Doctor honoris causa**

zv. 10

Imre Békési

***Fraktálovitá štruktúra
jednej básne***

Univerzita Konštantína Filozofa

Nitra 2006

@ Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre 2006

Zostavil Peter Andruška

ISBN 80-8094-038-X

EAN 9788080940386

Profesor Imre Békési

čestným doktorom UKF v Nitre

V oblasti zahraničnej spolupráce Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre mala a má veľmi dobré kontakty s bývalou Pedagogickou fakultou Gyulu Juhásza v Segedíne, dnes Segedínskou univerzitou. Je teda prirodzené, že čestný titul doctor honoris causa v roku 2006 naša univerzita udelila pracovníkovi Segedínskej univerzity profesorovi Imre Békésimu, ktorý sa okrem prínosov v oblasti svojej odbornej orientácie zaslúžil aj o rozvoj vzťahov, vedeckého bádania a úzkych kontaktov medzi pedagógmi a študentmi UKF a Segedínskej univerzity.

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre ocenila výsledky bádateľskej práce profesora Imre Békésiho pri prehľbovaní poznatkov v oblasti teórie a praxe interpretácie umeleckého textu a semiotických otázok. Profesor Imre Békési si diplom o udelení čestného titulu Doctor honoris causa prevzal na spoločnom slávnostnom zasadnutí Vedeckej rady UKF a vedeckých rád fakúlt univerzity dňa 4. mája 2006 za prítomnosti slávnostných hostí, predstaviteľov domácich aj zahraničných univerzít, verejného života a diplomatického zboru na Slovensku.

Rektor
Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

Prof. RNDr. Ing. Daniel Kluvanec, CSc.,
navrhuje udeliť

čestnú vedeckú hodnosť „doctor honoris causa“
významnému maďarskému jazykovedcovi, pedagógovi
a verejnému činiteľovi

Prof. Dr. Imre Békésimu, DrSc.,
nositeľovi významných ocenení

- za originálny vedecký prínos vo vytvorení koherentnej semiotickej analýzy textu,
- za vypracovanie a definíciu základných kategórií semiotickej analýzy textu,
- za aplikáciu teoretických výsledkov na poli interpretácie rôznych druhov textov,
- za nezištnú podporu vedeckej spolupráce medzi UKF a SU
- za dlhoročnú podporu odbornej prípravy študentov UKF na Segedínskej univerzite,
- za dlhoročnú účasť v ďalšom vzdelávaní učiteľov maďarského jazyka na Slovensku
- za podporu rozvoja medzinárodných vzťahov medzi inštitúciami UKF a Segedínskej univerzity,
- pri príležitosti jeho významného životného jubilea.

V Nitre dňa 9. 2. 2006

Slávnostná inaugurácia

Vážené slávnostné zhromaždenie,
dámy a páni!

Dovoľte mi, aby som v tento krásny májový deň, plný vône otvárajúcich sa kvetov, bielej kôry vlhkých briez, rodiaceho sa chleba, oslovila všetkých Vás tu prítomných, všetkých Vás, ktorí ste sa vydali na cestu, ktorí chcú počuť „**slovo**, čo hladné ľudské srdce nasýti, **slovo**, čo um aj srdce posilní, **slovo**, čo poznanie otvorí“, ktorí chceli počuť tóny Staroslovienskeho chorálu v Magna aule Univerzity Konštantína Filozofa na slávu statočných mužov, z ktorých prvému bolo dopriate nájsť rým, rozozvučať lutnu a roztancovať múzy, z ktorých druhému, bolo dopriate rozozvučať tóny vedy, tóny, ktoré my, všetci tu prítomní, milujeme nadovšetko.

Starosloviensky chorál, vážené slávnostné zhromaždenie, 4. mája v roku 2006 v Magna aule Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, v meste chrániaceho „živý pomník“ Slovákov a základov slovenskej štátnosti, zaznel na počesť multi- doktora honoris causa Rudolfa Schustera, prezidenta Slovenskej republiky v rokoch 1999 až 2003, slovenského spisovateľa, autora literatúry faktu, publicistu a propagátora slovenskej histórie, kultúry a umenia, hlboko zviazaného so životom našej univerzity, významnej kultúrnej parciality Nitry, zaznel na počesť Imre Békésiho, významného maďarského jazyko-

vedca, univerzitného profesora a podporovateľa rozvoja medzinárodných akademických vzťahov v európskom priestore.

Ctení inauguranti, vitajte na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre!

Vaše Magnificencie,

Vaše Honorability,

Vaše Spektability,

milí hostia,

vážené dámy a páni!

Z poverenia Jeho Magnificencie, rektora Univerzity Konštantína Filozofa, pána prof. RNDr. Ing. Daniela Kluvanca, CSc., otváram slávnostné zasadnutie Vedeckej rady Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre rozšírené o Vedeckú radu Fakulty prírodných vied, Vedeckú radu Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva, Vedeckú radu Fakulty stredoeurópskych štúdií, Vedeckú radu Filozofickej fakulty a Vedeckú radu Pedagogickej fakulty.

Slávnostné zasadnutie Vedeckej rady Univerzity Konštantína Filozofa rozšírené o vedecké rady fakúlt sa koná pri príležitosti udeľenia čestného titulu „doktor honoris causa“ Imre Békésimu, ktorého vedecké výsledky sú publikované vo viac ako 150-tich monografických knižných publikáciách a vedeckých článkoch, lingvistovi, významnému zakladateľovi maďarskej semiotickej teórie textu.

Vážené slávnostné zhromaždenie,
dámy a páni!

Dovoľte mi v tejto sviatočnej a jedinečnej chvíli v Magna aule
srdečne privítať:

- Jeho Magnificenciu, rektora a predsedu Vedeckej rady Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, pána profesora doktora inžiniera Daniela Kluvanca, kandidáta vied.

Ďalej na dnešnej slávnosti srdečne vítam:

- Jeho Honorabilitu, pána prorektora, profesora doktora Karola Felixa, kandidáta vied, promotóra inauguračného aktu,

- Jeho Honorabilitu, pána prorektora, profesora doktora Jozefa Fuliera, kandidáta vied,

- Jeho Honorabilitu, pána prorektora, profesora doktora Tibora Kmeťa, kandidáta vied,

- Jeho Spektabilitu pána dekana Fakulty prírodných vied, profesora, doktora Libora Vozára, kandidáta vied,

- Jeho Spektabilitu, pána dekana Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva, profesora doktora Petra Ondrejkooviča, doktora filozofie,

- Jeho Spektabilitu, pána dekana Fakulty stredoeurópskych štúdií, profesora doktora Bélu Lászlóa, kandidáta vied,

- Jej Spektabilitu, pani dekanku Filozofickej fakulty, profesorku doktorku Zdenku Gadušovú, kandidátku vied,

- Jej Spektabilitu, pani dekanku Pedagogickej fakulty, profesorku doktorku Gabrielu Porubskú, kandidátku vied.

Naše privítanie patrí aj:

- predsedníčke Akademického senátu Univerzity Konštantína Filozofa, pani docentke Janke Hečkovej, kandidátke vied,
- predsedovi Správnej rady Univerzity Konštantína Filozofa, pánovi inžinierovi Jozefovi Valachovi,
- laudátorom dnešnej inaugurácie, pánovi profesorovi doktorovi Petrovi Libovi, doktorovi vied, pani docentke doktorke Anne Sándorovej, doktorke filozofie.

V Magne aule Univerzity Konštantína Filozofa na slávnosti, v ktorej budú rezonovať minulosť i prítomnosť, múdrosť i krása, vítame:

- Jeho Magnificenciu, rektora Juhočeskej univerzity v Českých Budějoviciach, pána profesora doktora Václava Bůžeka, kandidáta vied,
- Jeho Honorabilitu, prorektora Univerzity v Pécsi, pána profesora doktora Lászlóa Imre Komlósiho,
- Jeho Honorabilitu, prorektora Trnavskej univerzity v Trnave, pána profesora doktora Alexandra Saba, doktora vied,
- Jeho Honorabilitu, prorektora Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, pána profesora inžiniera Vojtecha Molnára, doktora vied,
- Jeho Honorabilitu, prorektora Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave, pána profesora doktora Viliama Fischera, kandidáta vied,

- Jeho Honorabilitu, prorektora Technickej univerzity v Košiciach, pána profesora inžiniera Dušana Malindžáka, kandidáta vied.

Na univerzite, ktorá nesie meno autora Proglasu, knihy kníh starých Slovienov, vítame Ich Honorability, pánov prodekanov Fakulty prírodných vied, Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva, Fakulty stredoeurópskych štúdií, Filozofickej fakulty a Pedagogickej fakulty.

Vaše Magnificencie,

Vaše Honorability,

Vaše Spektablity,

milí hostia,

vážené dámy a páni,

na slávnosti Krásky a Múdrosti, Tvorby a Poznania, základných to atribútov života našich inaugurantov, vítame významných predstaviteľov politického, verejného, kultúrneho života nášho regiónu, našich priateľov, priaznivcov a podporovateľov.

Dôležitosť a vážnosť tejto chvíle, dámy a páni, umocňuje aj prítomnosť členov Správnej rady, akademických senátov, vedeckých rád, Akademického klubu a Fakultnej nemocnice Univerzity Konštantína Filozofa, prítomnosť všetkých vás, vážené kolegyne a kolegovia, vážení administratívni pracovníci a milí študenti, ktorí ste prijali pozvanie Jeho Magnificencie, rektora Univerzity Konštantína Filozofa, na slávnosť udelenia čestných titulov „doctor honoris causa“ našim priaznivcom a podporovateľom.

Vážené slávnostné zhromaždenie,
vážení hostia,

v tejto chvíli zaznie slovo, ktoré otvorí dnešnú slávnosť inaugurácie, slovo rektora Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, profesora doktora inžiniera Daniela Kluvanca, kandidáta vied.

Prosíme Vás, Vaša Magnificencia, o slávnostný príhovor.

Prof. PhDr. Eva Tučná, CSc.,
prorektor

Príhovor rektora UKF

Vážené slávnostné zhromaždenie,
ctení členovia Vedeckej rady UKF a Vedeckých rád fakúlt UKF,
vážení členovia Akademického klubu,
vážený pán predseda SAV,
vážení predstavitelia štátnej a verejnej správy,
vážení poslanci NR SR, VUC,
magnificencie a honorability zahraničných a domácich vysokých škôl,
členovia akademickej obce UKF,
milí študenti,

medzi najvyššie spôsobilosti univerzity patrí kompetencia udeľovať čestnú vedeckú hodnosť „doctor honoris causa“ (Dr. h. c.). Táto spôsobilosť predstavuje nielen najvyššie ocenenie, ktoré univerzita udeľuje, ale aj najvyššiu úctu, ktorú univerzita verejne prejaví, na základe rozhodnutia najvyšších vedeckých orgánov univerzity osobnostiam, ktorých dielo a vklad do kultúry, vedy, vzdelanosti, rozvoja humanizmu, demokracie, ktorých výsledky práce pre národ, reprezentáciu vo svete, vysoko prekračujú obvyklé kritériá, či štandardy. Ide o najvýznamnejšie tvorivé osobnosti nielen v domácom, ale aj v medzinárodnom akademickom a vedeckom svete. Osobnosti, ktoré skromným, ale preukazným spôsobom sa stali všeobecne uznávanými, a to predovšetkým za dielo a hodnoty, ktoré vytvorili, ale aj

morálno-vôľovými vlastnosťami, príkladným životom výrazne prekročili rámec zvyčajných spoločenských konvencií. Dovoľte mi, aby som svoje slová demonštroval uvedením mien veľavážených celebrit, nositeľov najvyššieho titulu Dr. h. c. našej univerzity, na ktorých si aj dnes krátko spomenieme. Sú to:

Dr. h. c. Ján Chryzostom Kardinál Korec, najvyššia a všeobecne uznávaná autorita nielen duchovného života na Slovensku,

Dr. h. c. Ladislav Emanuel Roth, vedúci vedecký pracovník NASA, CALTEC a Laboratória JPL Pasadena USA,

Dr. h. c. Zdeněk Mathauser, významný český historik, profesor na UK v Prahe,

Dr. h. c. Fernando Henrique Cardoso, prezident Brazílie a významný predstaviteľ ekonomickej vedy, univerzitný profesor,

Dr. h. c. Ján Kopál, profesor na FF UKF v Nitre, významný predstaviteľ literárneho výskumu a predstaviteľ slovenskej školy detskej literatúry,

Dr. h. c. Štefan Luby, nositeľ mnohých zahraničných ocenení, významný vedec a organizátor v oblasti fyziky, ako aj vedy všeobecne na Slovensku a v medzinárodnom meradle,

Dr. h. c. Robert J. Sternberg, profesor Yalskej univerzity v USA a prezident Asociácie amerických psychológov,

Dr. h. c. Ladislav Ťažký, nestor slovenských spisovateľov, jedna z najväzenejších osobností nielen slovenskej literatúry, ale aj kultúrneho a národného života na Slovensku v ostatných desaťročiach.

Každý z nositeľov čestnej vedeckej hodnosti Dr. h. c. významne prispel k úrovni vedeckého života, vzdelávania, ale aj k vytváraniu pozitívneho obrazu a prezentácie UKF a jej fakúlt na Slovensku i vo svete. Za všetko im vyslovujeme opakovane uznanie a ocenenie. Sme nesmierne radi, že ich mená sú natrvalo spojené s históriou našej univerzity, ktorá je pevne spojená so slávnou a významnou časťou histórie Slovenska.

Medzi profilové činnosti UKF patrí vzdelávanie národnostných menšín. Celá história našej univerzity a jej predchodkýň, od jej vzniku r. 1959, je spojená s prípravou učiteľov pre školy s vyučovacím jazykom maďarským, v ostatných rokoch aj odborníkov v neučiteľských programoch. Na fakultách UKF bolo doteraz pripravených takmer 3 500 učiteľov pre 1. až 3. stupeň škôl s vyučovacím jazykom maďarským. V mnohom sme spolupracovali, ale aj prijímali pomoc z niektorých vysokých škôl a univerzít v Maďarsku. Treba tiež pripomenúť, že Maďarsko je náš blízky sused, s ktorým zdieľame aj naše novodobé dejiny. Budem blízko k pravde, ak poviem, že dobrého suseda je potrebné si ctíť a rešpektovať. Veľmi hodnotím kultivované a bezproblémové národnostné vzťahy na našej multinárodnej univerzite. Možno je to práve preto, že za dlhé roky sme sa naučili nielen vedľa seba žiť, ale prišli sme aj na to, že bezproblémové vzťahy môžu všetkým len prospieť.

Medzi strategických partnerov našej vedeckej a vzdelávacej spolupráce, a s hodnotnými výsledkami, patrila a patrí Univerzita v Segedíne. Spolupráca, ktorá sa dlhé roky realizovala s Vysokou školou

pedagogickou v Segedíne, pokračuje dnes na vyššej úrovni a vo väčšom rozsahu aj po jej vstupe do zväzku slávnej Segedínskej univerzity. Poďakovanie patrí rektorovi Univerzity Segedín pánovi prof. Gáborovi Szabóovi i tu prítomnému prorektorovi pre zahraničnú spoluprácu pánovi prof. Imre Dekanymu. Dnes s hrdosťou konštatujeme, že máme strategického a ústretového partnera v univerzite, ktorá sa umiestňuje v rankingových hodnoteniach medzi najúspešnejšími vo svete. Uvediem osobnú skúsenosť: pri stretnutiach v zahraničí, ďaleko od centrálnej Európy, veľmi rád vyhľadávam a kontaktujem práve kolegov z Maďarska. Mávam vždy veľmi dobrý pocit, že si rozumieme a naše partnerstvo je spoľahlivé. Dokonca si myslím, že niekedy máme čo naprávať z našej strany. Chcem dnes poďakovať aj za spoluprácu Univerzite Pécs, vedeniu univerzity, pánovi rektorovi prof. Dr. László Lénárdovi a tu prítomnému prorektorovi pánovi prof. Dr. László Imre Komlósimu. Naša spolupráca sa úspešne formuluje do strategického partnerstva.

Vítam medzi nami pána prof. Dr. Imre Békésiho, DrSc., a jeho ctenú manželku pani Békésiné Fejes Katalin. Pán profesor patrila medzi garantov spolupráce našich vysokých škôl v celej jej doterajšej histórii. Ako významný jazykovedec, vedúci katedry, ako rektor, ale najmä ako uznávaná osobnosť vo verejnom živote a v akademickom svete, ktorá sa zasadila za študijné pobyty a stáže stoviek našich študentov a pedagógov v Segedíne, ale aj študentov a pedagógov z radov Slovákov žijúcich v južnom Maďarsku na našej vysokej škole, zaujme dôstojné miesto na galérii „doctor honoris causa“ UKF.

Pán profesor je významný maďarský jazykovedec, pedagóg a verejný činiteľ. Z hľadiska vedy vypracoval a definoval základné kategórie semiotickej analýzy textu a vytvoril metodiku koherentnej semiotickej analýzy textu. V mnohom prispel ku kvalite práce Katedry maďarského jazyka a literatúry FSŠ UKF, k vedeckému rastu jej pedagógov a ku kvalite práce Fakulty stredoeurópskych štúdií ako celku.

Bolo pre mňa ctou predložiť Vedeckej rade UKF v Nitre na schválenie návrh na udelenia čestného titulu doctor honoris causa (Dr. h. c.) pánovi prof. Dr. Imre Békésimu, DrSc., profesorovi Univerzity v Segedíne. Vedecká rada UKF sa na svojom zasadnutí dňa 23. februára 2006 zoznámila s mojím návrhom a jednomyselne ho prijala. Uložila rektorovi pripraviť slávnostnú inauguráciu na zasadnutie Vedeckej rady UKF a za účasti vedeckých rád fakúlt dňa 4. mája 2006.

Týmto Vás žiadam, Vaša honorabilita, vážená pani prorektorka prof. PhDr. Eva Tučná, CSc., aby ste pristúpili k protokolu slávnostného aktu, ako to vyžaduje Summum consilium Universitatis Constantini Philosophi Nitriensis.

Prof. RNDr. Ing. Daniel Kluvanec, CSc.,
rektor UKF

Ďakujeme Jeho Magnificencii, rektorovi Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre za slávnostný príhovor, v ktorom rezonovalo uznanie a obdiv k práci, k dielu a k činom nášho inauguranta. Ďakujem Jeho Magnificencii za oficiálne otvorenie slávnostného aktu.

Z poverenia Jeho Magnificencie, rektora Univerzity Konštantína Filozofa, si dovoľím poprosiť pani docentku doktorku Annu Sándorovú, doktorku filozofie, vedúcu Katedry maďarského jazyka a literatúry Fakulty stredoeurópskych štúdií, o slávnostné laudácio.

Prof. PhDr. Eva Tučná, CSc.

Slávnostné laudatio

Profesor Dr. Imre Békési, DrSc., sa narodil 3. apríla 1936 v Kalocsi. Diplom stredoškolského učiteľa maďarského jazyka a literatúry a histórie získal v roku 1962 na budapeštianskej univerzite ELTE. Svoju túžbu po vzdelaní korunoval absolvovaním ďalšieho univerzitného štúdia v odbore pedagogika v roku 1966 na Univerzite Attilu Józsefa v Segedíne.

Vedeckú dráhu začal po skončení univerzity u významných vedcov Sándora Bálinta a Antala Nyíriho, ktorí zásadným spôsobom ovplyvnili jeho vedeckú činnosť. V roku 1963 nastupuje na Katedru maďarského jazyka Vysokej školy Gyulu Juhásza v Segedíne ako ambiciózny vedec a začína sa jeho bohatá výskumná a publikačná činnosť. Vyprofiloval sa ako vedec s originálnymi prístupmi k vedeckej práci. V roku 1976 na Univerzite Attilu Józsefa v Segedíne získa vedeckú hodnosť kandidáta vied (CSc.). Postupne sa stáva vedúcou vedeckou osobnosťou v Maďarsku v oblasti semiotickej teórie textu. V roku 1993 získa titul doktor vied v jazykovede (DrSc.) a v roku 1996 je menovaný za univerzitného profesora. Zostáva verný svojej škole, kde v rokoch 1984-2000 zastáva funkciu vedúceho Katedry maďarského jazyka a literatúry a v rokoch 1987-1990 a 1995-1998 zastáva najvyššiu funkciu riaditeľa (rektora) Vysokej školy Gyulu Juhásza v Segedíne.

Družobné, vedecké kontakty našej univerzity s vysokou školou v Segedíne sa začali v začiatkoch 60-tych rokov a sú rozvíjané dodnes. Jednoznačne možno konštatovať, že je to najdlhšie trvajúca a najplodnejšia spolupráca spomedzi zahraničných vysokých škôl. Prof. Dr. Imre Békési, DrSc., ako učiteľ, ako vedúci katedry aj ako rektor mal významný podiel na tejto široko rozvetvenej spolupráci. Už stovky našich študentov v rámci tejto spolupráce sa zúčastnilo semestrálneho štúdia v Segedíne a študenti Slováci, študujúci v Segedíne zase na našej univerzite. Výmenné vedecké pobyty pedagógov a ich odborná vedecká spolupráca prinášala osov pre obidve vysoké školy. Prof. Imre Békési bol vytrvalým iniciátorom, organizátorom družobnej spolupráce medzi našimi vysokými školami.

Prof. Dr. Imre Békési, DrSc., od roku 1963 pracuje na Katedre maďarského jazyka Vysokej školy Gyulu Juhásza v Segedíne, kde vyučoval jazykovedné disciplíny: morfológiu, sémantiku, syntax a textológiu. Okrem toho prednášal na Katedre všeobecnej jazykovedy Univerzity Attilu Józsefa disciplíny: základy sémantiky, psycholingvistiku, sociolingvistiku, popisný maďarský jazyk, jednoduché, zložené, viacnásobne zložené vety a text. Bol pozvaný na súvislé prednáškové pobyty na Katedru všeobecnej jazykovedy Štátnej univerzity v Užhorode v rokoch 1979, 1982, 1987 a na Katedru maďarského jazyka Univerzity Babes – Bolyai v Kluži v roku 1988. V zahraničí okrem všeobecných jazykových disciplín prednášal predovšetkým semiotickú textológiu, v Maďarsku patril medzi

jej zakladateľov. Je externým prednášateľom Univerzity v Novom Sade.

Svoje jazykovedné výsledky pravidelne prezentoval aj na Slovensku. Je pravidelným prednášateľom na Kazinczyho dňoch jazykovej kultúry v Košiciach a na Katedre maďarského jazyka a literatúry našej univerzity. Významný je prínos prof. Békésiho pri ďalšom vzdelávaní učiteľov maďarského jazyka a literatúry v Maďarsku a na Slovensku. Pravidelne prednáša o nových vedeckých a didaktických výsledkoch vo vyučovaní maďarského jazyka na tzv. letných univerzitách organizovaných pre ďalšie vzdelávanie učiteľov.

Vedecko-výskumná činnosť prof. Dr. Imre Békésiho, DrSc., je zameraná hlavne na semiotickú teóriu textu a patrí medzi zakladateľov maďarskej semiotickej textológie. Významné vedecké výsledky dosiahol pri skúmaní súvislostí medzi sémanticko-pragmatickými činiteľmi a zákonitosťami argumentatívneho textu, kontrastívnymi a kauzálnymi oblasťami sémantiky a analytickým, kreatívno-produktívnym skúmaním produkcie a percepcie textu.

Rozhodujúce pre vedeckú kariéru prof. Békésiho boli predovšetkým vedecko-výskumné pobyty na zahraničných univerzitách (bielefeldskej a maceratskej).

V rámci vedecko-výskumných zahraničných štipendií a grantov absolvoval dlhšie výskumné pobyty na Katedre všeobecnej jazykovedy Lomonosovovej štátnej univerzity v Moskve (1971) a v Sekcii germanistiky Humboldtovej univerzity (1980).

Svoje vedecké výsledky zásadného významu prof. Békési publikuje v nemeckom a anglickom jazyku v takých významných vedeckých časopisoch, ako sú napr.: *Acta Linguistica*, *Scientiarium Hungaricae*, *Papiere zur Textlinguistik*, *Sprachtheorie und germanistische Linguistik*, *Budapester Beiträge zur Germanistik*, *Acta Academiae Paedagogicae Szegediensis*.

Prof. Imre Békési ako prvý v Maďarsku publikoval monografiu o semiotickej textológii, *Szövegszerkezeti alapiszolgálatok*, Akadémiai Kiadó, 1982 (Základné výskumy v semiotickej textológii). Potom nasledovali ďalšie významné monografie: *A gondolkodás gramatikája*, Tankönyvkiadó, 1986 (Gramatika myslenia), *Jelentésszerkezetek interpretációs megközelítésben*, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, 1993 (Interpretácia sémantických systémov). Je spouautorom a zostavovateľom ďalších knižných publikácií a monografií ako: *Szövegtan és prózaelemzés*, 1994 (Textológia a analýza prózy), *Szövegtan és verselemzés*, 1994 (Textológia a analýza veršov), *Osztatlan filológia*, 2001 (Nedeliteľná filológia).

Významné miesto v jazykovede prof. Békési zavŕšil tým, že spolu s S. János Petőfim v roku 1990 založili vedecký časopis *Szemiotikai szövegtan* (Semiotická textológia) a toto periodikum sa môže popýšiť 17-timi zväzkami. Je to medzinárodne registrovaný vedecký časopis.

Vedecké výsledky prof. Békésiho sú publikované vo viac ako 150 monografických, knižných publikáciách a vedeckých článkoch.

Prof. Imre Békési zastával a zastáva významné miesta aj vo verejnom, odbornom a vedeckom živote. Je členom Jazykovednej – filologickej odbornej komisie Maďarskej akreditačnej komisie. Od 1980 je členom Jazykovednej komisie Maďarskej akadémie vied, je členom Výboru maďarskej jazykovednej spoločnosti a je predsedom jej segedínskej organizácie od r. 1990. Ako člen aktívne pracuje v Maďarskej medzinárodnej filologickej spoločnosti v Societas Linguistica Europaeae.

Je členom alebo bol členom pracovných komisií maďarského jazyka, aplikovanej jazykovedy Maďarskej akadémie vied. Je členom Jazykovednej odbornej komisie Maďarskej akadémie vied pre udeľovanie vedeckej hodnosti doktor vied (DrSc.). Bol predsedom Vysoškolského spolku v Segedíne. V súčasnosti je voleným členom Univerzitnej rady, najvyššieho orgánu Segedínskej univerzity, a je členom Doktorandskej komisie a Habilitačnej komisie tejto univerzity. Je predsedom Vedeckého kuratória Segedínskej nadácie.

V redaktorskej činnosti za najvýznamnejšie možno pokladať založenie dnes už medzinárodne registrovaného periodika Semiotická textológia. Dlhoročnú činnosť vyvíja v redakčnej rade najstaršieho jazykovedného časopisu Magyar nyelv (Maďarský jazyk). V rokoch 1981 – 1989 bol členom redakčnej rady Acta Academiae Pedagogicae Szegediensis.

Vedecké, pedagogické a verejné činnosti prof. Dr. Imre Békésiho, DrSc., boli ocenené viacerými vyznamenaniami. Medzi najcennejšími patria štátne vyznamenania: Rad malého kríža Maďar-

skej republiky (1996), Pro Iuventute (1988), Cena Tibora Déryho (1996), Pamätná medaila pre maďarské vysoké školstvo (1983), Széchenyiho profesorské štipendium (1999-2002), Pro Facultate (2004).

Doc. PhDr. Anna Sándorová, PhD.

Vážená pani docentka,

s mimoriadnym záujmom a potešením sme si vypočuli Vaše úprimné a dôstojné laudácio. Naplnila nás osobitná radosť a uspokojenie, že tento čestný vedecký titul udeľujeme, významnému maďarskému jazykovedcovi, nositeľovi prestížnych ocenení, ktorý svoj doterajší vedecký a ľudský život zasvätil vede, ktorej výsledok – vypracovanie a definovanie základných kategórií semiotickej analýzy textu sa výrazne vpísal do teórie interpretácie. Vzhľadom na právoplatné a nezvratné rozhodnutie Vedeckej rady Univerzity Konštantína Filozofa, s neobyčajným zadost'účením a radosťou, dávame z moci svojho úradu rektorský súhlas na udelenie čestného titulu „doctor honoris causa“ profesorovi doktorovi Imre Békésimu, doktorovi vied.

Prof. RNDr. Ing. Daniel Kluvanec, CSc.

Prosím promotóra, Jeho Honorabilitu, prorektora Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, pána profesora doktora Karola Felixu, kandidáta vied, aby v zmysle našich akademických a univerzitných zvyklostí vykonal slávnostný akt inaugurácie. Ďalej si dovoľím po-prosiť Jeho Honorabilitu, prorektora Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, pána profesora doktora Jozefa Fuliera, kandidáta vied, aby sa následne ujal úlohy ceremoniála.

Prof. PhDr. Eva Tučná, CSc.

Slávnostný sľub inauguračný

Summum consilium Universitatis Constantini Philosophi Nitriensis non ignorans, quantum tu, vir clarissime et eminentissime, qui pro progressionem disciplinarum linguisticarum et pro cooperatione Universitatis Constantini Philosophi cum Universitate Szegedini, pro laudibus quas de lumine sapientiae salutifero totum terrarum per orbem propagando meritis es.

Hoc consilium in conventu suo solemniter, habito communi applausu decrevit, ut Tu, Excelencia Imre Bekesi in numerum doctorum scientiarum et artium honoris causa recipereris.

Quod consilii nostri consultum cum summa Rei Publicae Slovacae potestate confirmatum esset, a te, vir eminentissime, petimus, ut in hoc consensu sollemni summum illum et unicum, quo te Universitas studiorum nostra ornare potest, honorem accipias.

Prius autem sponsio sollemnis tibi suscipienda est.

Spondebis igitur:

Primum, te huius Universitatis, in qua summum in scientiis gradum ascenderis, piam perpetuo memoriam habiturum eique auctoritate auxilio consiliis tuis nunquam defuturum? Dein, te opera tua laude digna non intermissurum esse, ut veritas propagetur et lux eius, qua salus generis humani continetur, terrarum orbem illustret?

Haec Tu ex animi Tui sententia spondebis ac polliceberis?

Imre Békési

SPONDEO AC POLLICEOR

Itaque iam nihil impendit, quominus honores, quibus Te senatus Constantini Philosophi Universitatis Nitriensis ornare cupit, Tibi impertiamus.

Ergo ego promotor legitime constitutus, TE, Excelencia Imre Bekesi, vir doctissime, SCIENTIARUM PHILOSOPHICARUM doctorem honoris causa creo, creatum renuntio, omniaque doctoris scientiarum iura et privilegia in Te confero, cuius rei in fidem hoc diploma Universitatis sigillo firmatum Tibi in manus trado.

Prof. PhDr. Karol Felix, CSc.,
promótor

Fraktálovitá štruktúra jednej básne

Vysoko ctený pán rektor, vysoko ctené dámy a páni!

V marci tohto roku som s veľkou radosťou čítal oznámenie pána rektora, podľa ktorého Vedecká rada Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre mne, profesorovi, lingvistovi Segedínskej univerzity udeľuje vyznamenanie doctor honoris causa.

Podľa oznámenia pána rektora vedeckým odôvodnením vyznamenania je výskumná práca, ktorú vykonávam 25 rokov v oblasti textológie a semiotiky; jeho profesionálno-pedagogickým podkladom je približne štyridsaťročná spolupráca, ktorú sme pri rozličných príležitostiach absolvovali spoločne s nitrianskymi študentmi, pedagógmi a vedúcimi inštitúcií v Nitre a v Segedíne.

Súčasne sú však živé kontakty aj medzi našimi inštitúciami na poli výskumu a pedagogickej činnosti, veď myšlienky nitrianskych bádateľov, najmä teória umeleckého prekladu *Antona Popoviča* a literárno-estetické, ako aj stylistické práce *Františka Miku*, *Tibora Žilku* a ďalších odborníkov sa zabudovali do maďarských textologických výskumov. Popri tom pokladám za dôležité, že v tomto uznaní, viažucom sa k mojej osobe, je obsiahnutá aj skutočnosť, že prvým zahraničným partnerom právneho predchodcu inštitúcie, Pedagogickej fakulty v Nitre, bola Vysoká škola pedagogická v Segedíne. Boli sme, aj sme na to hrdí a v tom, že právom, nás posilňuje aj táto slávnostná príležitosť.

A teraz Vás prosím, dovoľte mi, aby som niekoľkými slovami predstavil smer výskumu textu (v ňom svoje vlastné miesto), ktorý Segedín - s pričinením *Jánosa S. Petőfiho* – pripája k výskumom bielefeldskej a maceratskej univerzity. Výsledky bádání uverejňujeme v periodikách vychádzajúcich v Hamburgu: *Papiere zur Textlinguistik*, v Münsteri a v Debrecíne: *Schprachtheorie und germanistische Linguistik*, v Segedíne: *Semiotic Textology*, respektíve v monografiách a zborníkoch.

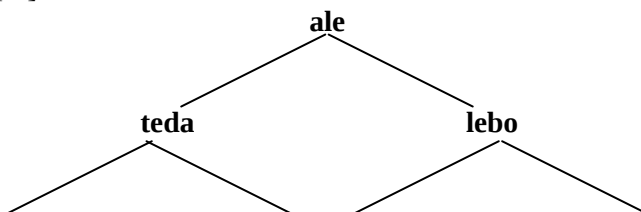
Semiotická teória textu sa zakladá na klasických výskumoch textu, teda na estetických výskumoch literárnych textov a v ich rámci na skúmaní rečníckych prejavov, i na štylistických výskumoch básnickej reči, respektíve na výskumoch významovo-štrukturovaných vedeckých textov a podobne. Odlišuje sa od nich svojou stratégiou realizujúcou sa v podstate empiricky, v tom, že sa výraznejšie usiluje o vytváranie zásadných teoretických foriem, ktorými konfrontuje vybrané texty.

Už z tejto krátkej charakteristiky vyplýva, že pre jazykovedu je vzorom výskumná metóda používaná v prírodných vedách, zakladajúca sa na deduktívnom postupe. Preto kritika uplatňovaná voči prírodným vedám platí aj na semiotickú textológiu. Možno povedať, že v skúmanom texte ani lingvista nespoznáva objektívnu skutočnosť. Spoznáva však to, čo jeho skúmací aparát je schopný odhaliť, respektíve s miernym zveličovaním možno povedať, to, čo sám výskumník už pozná. Ak proces poznania stroho diferencujeme, tak

táto kritika v oblasti - fyziky, genetiky a jazykovedy - je opodstatnená. Nakoľko však v procese poznania konfrontujeme medzi sebou výskumný aparát a ním čiastočne uchopený predmet, čiastkové výsledky poznávacieho procesu nás privádzajú k oprave hypotéz, čo umožňuje na základe upresnených domnienok o skúmanom texte vytvoriť o ňom hodnovernejší obraz.

V centre mojich výskumov v oblasti textu je už približne štyridsať rokov najvšeobecnejšia zložka ľudského myslenia - rozpor. Ako lingvista skúmam všeobecne používaný prostriedok na vyjadrenie protikladu, spojku *ale* a jej úlohu v modelovaní tohto rozporu. Schéma mojej teoretickej hypotézy - ktorá sa stretáva s predstavami početných výskumníkov - je nasledovná:

[I]

Čiže rozporný vzťah je doménou určitej štruktúry, v ktorej daný protiklad spolu s príčinnno-kauzálnymi vzťahmi spĺňa svoju úlohu. Tieto posledné vzťahy ostávajú často nevyslovené. Napríklad:

[I I]

Nazlostený sa pozrel na svojho spoločníka, [teda sa očakávalo, že ho upozorňuje], ale sa neozval.

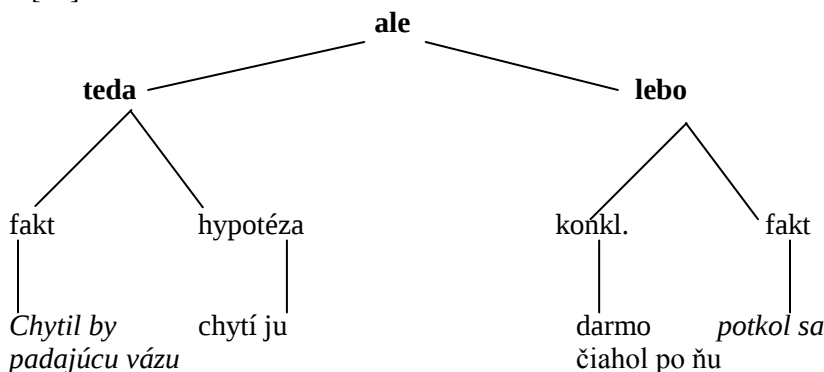
Zo špinavej, podzemnej krčmy sa ozýva škrekl'ová hudba, [teda sa neočakáva, aby sme vošli], ale vojdeme.

Boli by vypravili vlak, ale [nemohli, lebo] strojvodca ušiel.

Chytil by padajúcu vázu, ale [darmo, lebo] sa potkol.

Spojky ale naznačujú, že organizačnou zásadou básne je rozpor. Chápanie rozporu v zmysle ((teda) ale (lebo)) zvyrazňuje fraktálovitá štruktúra básne. Dobre to znázorňuje nasledujúci Baudiagram:

[III]

V predchádzajúcom období sa vetná kontradikcia (‘denial of expectation’) chápala nezávisle od kauzálnych súvislostí. Vtedy by si nikto nebol pomyslel, že medzi početnými pravidlami štruktúrovania textu môže byť taká forma, ktorá sa podobá na fraktály. V zmysle kontradiktornej formy (denial of expectation) ((teda) ale (lebo)) sa však domnievame, že báseň *László Nagya* s nadpisom *Holubäcia*

polievka,¹ ktorá vyšla v roku 1967, je utváraná fraktálovito a spôsob štruktúrovania častí sa tu zhoduje so spôsobom štruktúrovania celku. A teraz dovoľte, aby som uviedol báseň v hrubom preklade tu prítomnej pani *Maruzsné Sebó Katalin*.

[IV]

Holubäcia polievka

Húfom latiek
oplotíme dom,
chceli by ružovú besiedku, *ale* najprv
treba zakopať stĺp,
vykopať jamu, čo bude zároveň hrobom
pre holubiarku (čo kradne, kráľguje holuby) mačku,
železná lopata sa hrá s loptou ako so slnkom, *ale* dolu
potlačí živú guľku,
dolu je noc,
jama sa prehlbuje,
koreň stĺpu zapchajú
mačkou, zemou, už len
oni zabíjajú holubov, holubäcia polievka je servírovaná,
triumf,
taniere rad radom šialene výskajú,
ale ich duša je hluchá a slepá,
je poludnie, svetlo sa netrasie,
je poludnie, *ale* zo zeme sa vynorí
chvost mačiatka a udiera
spodok stĺpu, čierne kyvadlo.

Odhalenie fraktálovitého spôsobu štruktúry básne môže priviesť bližšie k básni nielen čitateľa, ale môže pomôcť aj výskumníkovi k pochopeniu ľudskej mysle. Báseň je alegorická. História povrchu sa vyznačuje každodennosťou. Oni (dôsledne sa tu používa všeobecný podmet) zabijú mačku, lebo kradne ich holuby. Je táto udalosť aj vo svojej každodennosti podlá? Zaškrtia mačiatko a hodia ho do jamy vykopanej kvôli ružovej besiedke. Momenty tejto udalosti:

V nasledujúcej časti smerujeme od častí s totožnou štruktúrou k zložitejším formám, a napokon sa dostaneme k celku.²

[V]

A/ Kontrastná štruktúra častí

- (1a) túžia po ruži, **ale** (1b) najprv treba zakopať stĺp
(2a) železná lopata sa hrá s loptou ako so slnkom, **ale** (2b) dolu potlačí živú gul'ku
(3a) hrkútajú porcelánové taniere, (...) **ale** (3b) ich duša je hluchá
(4a) je poludnie, **ale** (4b) zo zeme sa vynorí chvost mačiatka

B/ Kontrastná štruktúra väčších častí

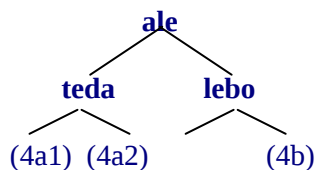
- (1a) túžia po ruži (...), **ale** (3b) ich duša je hluchá
(5a) dolu je noc (...), **ale** (3b) ich duša je hluchá a slepá

C/ Kontrastná štruktúra celého diela

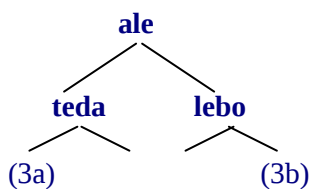
- (5a) dolu je noc (...), **ale** (4b) zo zeme sa vynorí chvost mačiatka

V týchto štyroch príkladoch sa opakuje tá istá štruktúra, ktorú sme videli na obraze číslo jedna [I]. Ich lineárny rad ukazuje nasledujúci obraz:

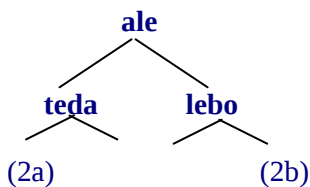
[VI]

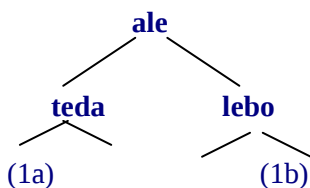
ET

ET

ET

Na obraze číslo [VI] v totožnej štruktúre štyroch momentov príbehu sa postupne objavuje čoraz všeobecnejší obsah, napokon príklad ((4a) **ale** (4b)) sumarizuje a zovšeobecňuje predchádzajúce udalosti. Prejavuje sa to aj vo forme: obidve zložky vety, ktoré stoja pred spojkou *ale*, citujem (*je poludnie a ('teda') svetlo sa netrasie*) sú explicitné:

(4a) je poludnie, a ('teda') svetlo sa netrasie, **ale** (4b) [trasie sa svetlo, ved'] zo zeme sa vynorí chvost mačiatka.

*

Vysoko ctené dámy a páni! A načo je to všetko dobré? – môžete sa plným právom spýtať. Nazdávam sa, že na to, na čo je dobrý nový výskumný prostriedok vytvorený na základe novej teórie. Na čo je napríklad dobrý nový kozmický teleskop v astrológii. Jeho pomocou možno registrovať také objekty, o existencii ktorých by sme nevedeli. (O tom, napríklad, že aj mimo slnečnej sústavy sú planéty podobné Zemi, vieme len desať rokov, odkedy existuje teleskop Spitzer, NASA). Význam hypotézy o rozporových vzťahoch charakterizovaných spojkami **((teda) ale (lebo))** samozrejme nemôžeme hodnotiť na jednej úrovni s významom kozmického teleskopu, nazdávam sa však, že je medzi nimi metodologická analógia. Možno, že je to násilná analógia. Objavuje sa však v nej hypotéza, podľa ktorej aj v humánnych výskumoch čoraz väčší význam nadobúda deduktívny prístup.

Vysoko ctený pán rektor, vysoko ctený dámy a páni!

Ďakujem Vám, že ste ma vypočuli.

Na záver mi dovoľte, aby som sa ešte raz poďakoval Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre, že ma poctila titulom doctor honoris causa.

Poznámky

¹ Pôvodný text básne: László Nagy: Versben bújdósó /Skrývajúci sa v básni/ (1967—1973) *Básne a preklady básní*. 1. vydanie, Vydavateľstvo Magvető, Budapest.

² Hrubý preklad do angličtiny (Fábricz Károly)

Galambleves

Méregzöld lécek száradával / körbe álmodják házukat, / rózsára vágynak, de előbb /
cölöpöt kell ültetni, ásnak, / gödröt ásnak, sír lesz belőle, / egy füst-alatt a galambász /
macskának is készül, vaslapát / labdázik a nappal, de alul / meglapít egy eleven gömböt, /
alul éj van a vas-tükörben, / mélyül a gödör, gazdaságos: / megtömik tövét a cölöpnek /
macskával, földdel, már csak ők / ölik a tubát, kitálalva, / diadal, öklükre süt a dél,
fölturbékolnak porcelán- / zányérok sorba mint a téboly, / de süket a lelkük s vak is, / *dél*
van s nem inog meg a fény, / dél van, de kibújik a földből / farka a cicának s meg-megüti /
a cölöp tövét, fekete inga.

Pigeon Soup

*With a stack of dark green rods / they enclose their house, / they'd like to have roses, but
first/ a pole must be installed, so they dig / a hole which will also serve as a grave / for
the pigeon-hunter cat, / an iron shovel is playing the ball with the sun, but down below /
it flattens a lively sphere, / it's night down below in the iron mirror, / the hole is getting
deeper, versatile: / its bottom is compacted for the pole, / using the cat, the soil, it is only
them / killing the pigeon, the pigeon soup has been served, / triumph, their fists catch the
midday sun, / scream the porcelain plates arranged in a row like craze, / but their souls
are deaf and also blind, / it is midday, and the light would not shimmer, / it is midday, but
from under the ground / the kitten's tail emerges and keeps beating against / the bottom
of the pole, a black pendulum.*

Dr. h. c. prof. Imre Békési, DrSc.

Q. B. F. F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS REI PUBLICAE SLOVACAE

CONSTANTINI PHILOSOPHI UNIVERSITAS NITRIENSIS

ET NOS RECTOR MAGNIFICUS
PROMOTORQUE RITE CONSTITUTUS
LECTURIS SALUTEM.

SENATUS CONSTANTINI PHILOSOPHI UNIVERSITATIS NITRIENSIS
ANTIQUUM AC LAUDABILEM MOREM MAIORUM SEQUENS
AC VIROS IN COGNITIONE RERUM INDAGANDA SAGACISSIMOS
LITTERISQUE ET OPERIBUS SUIS PRAECIPUOS,
QUI DE DOCTRINA EXPOLIENDA ET HUMANITATE PROMOVENDA MIRUM IN
MODUM MERITI SUNT, HONORIBUS ACADEMICIS ORNARE CUPIENS,
IN CONVENTU SUO LEGITIMO
DIE VICESIMO TERTIO MENSIS FEBRUARII ANNO BIS MILLESIMO SEXTO HABITO
DECANO FACULTATIS MEDIOEUROPENSIIUM STUDIORUM AUCTORE
COMMUNI CONSENSU DECREVIT, UT VIR EMINENTISSIMUS
IMRE BEKESI
HONORIS CAUSA

IN CONSTANTINI PHILOSOPHI UNIVERSITATE NITRIENSI IN DOCTORUM
SCIENTIARUM NUMERUM RECIPERETUR.

QUOD SENATUS UNIVERSITATIS CONSULTUM
CUM A SUMMA REI PUBLICAE SLOVACAE CONFIRMATUM ESSET,
NOS HUNC VIRUM PERILLUSTREM,
INSIGNEM LINGUISTAM HUNGARUM, PAEDAGOGUM ATQUE VIRUM
POLITICUM,
PRO INGENIOSIS SUCCESSIBUS, QUOS ASSECUTUS EST
IN INVENTIONE COHAERENTIS SEMIOTICAE EXPLICATIONIS TEXTUS
ET IN DEFINIENDIS PRINCIPALIBUS CATEGORIIS EIUS
PRO ADIUMENTO, QUOD SUAE UTILITATIS OBLITUS COOPERATIONI IN CAMPO
SCIENTIARUM
ATQUE IN AMICIS RELATIONIBUS
INTER UNIVERSITATEM CONSTANTINI PHILOSOPHI ET UNIVERSITATEM
SZEDEDINI TRIBUIT
NEC NON
PRO DIUTURNA EIUS PARTICIPATIONE
IN MAGISTRIS PRAECEPTORIBUSQUE LINGUAE HUNGARICAE IN SLOVACIA
INSTITUENDIS

SCIENTIARUM PHILOSOPHICARUM DOCTOREM

CREAVIMUS CREATUMQUE RENUNTIAMUS AC OMNIA, QUAE HUNC HONOREM
SEQUUNTUR,

IURA ET PRIVILEGIA IN EUM CONTULIMUS.

IN CUIUS REI FIDEM HASCE LITTERAS MAIORE UNIVERSITATIS SIGILLO
SANCIENTAS CURAVIMUS

DATUM NITRIAE DIE QUARTO MENSIS MAII ANNO MMVI

A theoretical—empirical analysis

of restriction and concession*

Imre Békési

ABSTRACT

Similarly to its predecessor (Békési 2003), this paper is a study of two interrelated types of contrast, restriction and concession. The theoretical part of my paper takes an example from E. Rudolph (Rudolph 1996, 393) as a starting point. By swapping the constituents making up the example, a paradigm with four components is established. This paradigm is then applied to an analysis of two further examples. The first simply serves to confirm the applicability of the paradigm to empirical studies. The second example is used to draw more far-reaching conclusions. Here, contrast appears embedded in a causal structure (first, as a precedent, then as a succedent). The empirical analysis demonstrates that contrast, if embedded, can function only as concession, not as restriction.

1. A theoretical analysis of restriction and concession

A comprehensive and systematic account of linguistic research into contrast (in what follows, mainly 'adversative' and 'concessive' relation) by ELISABETH RUDOLPH (RUDOLPH 1996) differentiates between two or three basic methodological orientations. „... there are studies more interested in theoretical questions and others looking for application in natural languages. In recent years one can observe a third group where

* Published in: *Sprachtheorie und germanistische Linguistik*, 14.1 (2004), 3-17. Nodus Publikationen, Münster

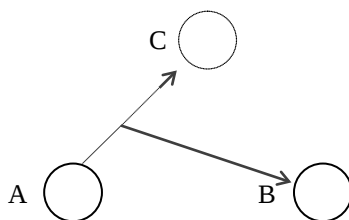
theoretical results are discussed and confronted with examples of authentic language.

The theoretical interest is concentrated on the attempt to find formal patterns that can be used for abstract descriptions of the meaning of complex sentences. Because of the complicated nature of adversative relations and the impossibility of describing them without taking the concessive relations into consideration there are no convincing patterns of logical simplicity.” (RUDOLPH 1996. 157)

Although RUDOLPH has not provided a theoretically elaborate meaning structure, she presented a schema (*an indication mark* for the connection of contrast, p. 31., 245., 316., 386), illustrated in Figure [I] and exemplified in (1).

(1) But I began to learn the Thora, and my brother helped me, *although* he did not see why I, a girl, learned like a boy. [Elkezdttem a Thorát tanulni, és a bátyám nem értette, hogy én lányként miért tanulok úgy, mint egy fiú, de segített benne nekem.] (RUDOLPH 1996. 393).

[I/a]

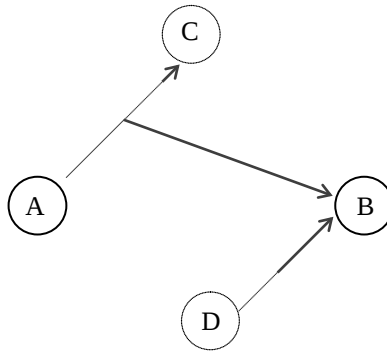

The constituent marked in [I/a] with a thin line represents the implicit proposition contained in (1). This proposition corresponds to a conclusion – possibly formulated under the given circumstances: If someone in a situation characterized by the state of affairs described in (1) *cannot understand* how he could help, then he *will not help*.

Schema [II/a] and example (2) represent the concessive variant of (1). The proposition *my brother did not see why* occupies here a place following the *although* [*bár*] which marks the main con-cessive relation.

(2) I began to learn the Thora, and *my brother helped me, although he did not see why* I, a girl, learned like a boy. [Elkezdtem a Thorát tanulni, és *a bátyám ebben segített nekem, bár nem értette*, hogy én leányként miért tanultam úgy, mint egy fiú.]

[II/a]

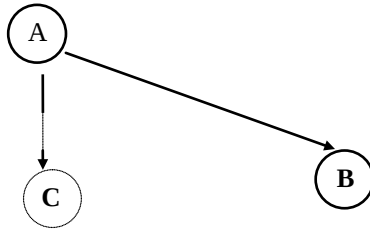
1.1. Swapping [I/a] and [II/a]

There are two implicit propositions in (2): **C** and **D**. Here, too, proposition **D** represents a possible but not realized action in this utterance; proposition **D** is a conclusion implicit in B: *it could not be expected that he would help*.

Note concerning schemata [I/a] and [II/b]

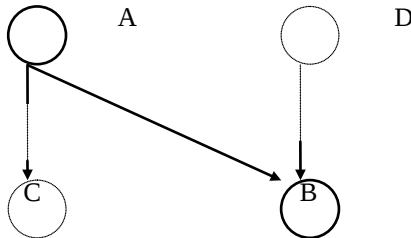
If we consider proposition **A** as an antecedent, a cause, then proposition **C** is a consequence, a reason; proposition **B** – as the second part of an adversative relation – is, again, a consequence, a reason. Swapping Schema [I/a], we get [I/b]:

[I/b]

Schema [II/b] is more than Schema [I/b] by proposition **D**. Here, proposition **D** is an antecedent, a cause of proposition **B**.

[II/b]

1.2. The order of the two constituents and the *de* [but] and *bár* [although] types of contrast yield the following four theoretical combinations. (Legend. p and q are two immediate constituents of the implication: if p, then q. ‘_{pr}’ is used to denote pragmatic presupposition based on general knowledge.)

(1) [I/a] (2) [II/a]

[I/b] [II/b]

ad (1) [I/a]

(A_{pr}*) KNOWLEDGE general

If someone does not understand something,
then he – usually – cannot be expected
to provide help.

ET

(A_p) FACT unique

My brother did not see why,

I, a girl, learned like a boy.

therefore*

(A_q*) EXPECTATION unique (B_q) FACT unique

(My brother) would not help **he did help me.**
me.

ad (1) [I/b]

(A_{pr}*) KNOWLEDGE general

If someone helps somebody

in something, then he – generally –

can be thought of as understanding that.

ET

(A_p) FACT unique

My brother helped me,

therefore*

(A_q*) PRESUMPTION unique (B_q) FACT unique

(My brother) understands why I **but did not see why**

I learned like a boy. I learned like a boy.

ad (2) [II/a]

(B_{pr}*) KNOWLEDGE general

When someone does not understand something then he is —
usually not expected to help.

ET

(B_p) FACT unique

although (my brother) **did not see why ...**

therefore*

(Aq) FACT unique (Bq*) EXPECTATION unique

My brother helped me (my brother) will not help.

ad (2) [II/b]

(Bpr*) KNOWLEDGE general

When someone helps another one in something then it can be presumed — usually — that he understands it.

ET

(Bp) FACT unique

although (my brother) **helped me**,

therefore*

(Aq) FACT unique (Bq*) PRESUMPTION unique

My brother did not (my brother) understands nevertheless

understand why I learned why I learn

like a boy.

like a boy.

2. An empirical analysis of restriction and concession

The idea of theoretical arrangement presented under the above section can be further elaborated on the basis of an excerpt from Attila József.

(3) „...*akadt*

nő, ki érti e szavakat,

de mégis ellökött magától.”

(József Attila: Nagyon fáj)

(3) „... *a woman*

has been found who understands these words

but rejected me nevertheless.”

(Attila József: It hurts so much)

2.1. Theoretical arrangement

The arrangement possibilities related to the two phrases in bold are identical to those of (1) and (2).

[I/a] who understands these words but rejected me nevertheless

[I/b] who rejected me but understands these words nevertheless

[II/a] who understands these words although she rejected me

[II/b] who rejected me although she understands these words

2.2. Variants that can and variants that cannot be integrated in the line of thought of the poem

2.2.1. Only two, [I/a] and [II/a], of the four theoretical variants can be embedded in the line of thought of the poem: the one with the original arrangement and its concessive variant. This comes as no surprise since they share one and the same 'pragmatic presupposition':

'If I find a woman who understands these words, then she will not reject me.'

[I/a]

(Ap) FACT unique

a woman has been found

who understands these words

(Aq*) HOPE unique

this woman will not

reject me

[II/a]

(Bp) PRESUMPTION unique.

(Bq) FACT unique

but she rejected me nevertheless

although she understands these words

since/therefore*

(Aq) FACT unique

rejected me

(Bq*) EXPECTATION unique

she should not have rejected me

2.3. Empirical analysis

Variants under [I/b] and [II/b] cannot be embedded in the line of thought of the poem. The reason for this lies in the fact that they have different 'pragmatic presuppositions':

'If a woman understands these words yet she rejects me, then either she does not understand these words anyway, or her relation to me does not depend on whether she understands those words, or not.'

[I/b]

(Ap) FACT unique

who rejected me,

(Aq*) PRESUMPTION unique

does not understand these words

(Bq) CANCELLATION OF
EXPECTATION unique

**but she understands these
words nevertheless**

[II/b]

(Bp) FACT unique

although she rejected me

(Aq) FACT unique

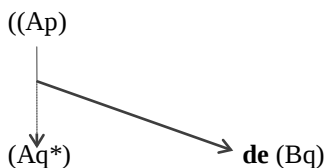
who understands these words,

(Bq) EXPECTATION unique

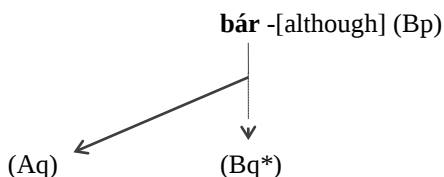
she was not expected to have
been able to understand them

On the basis of empirical analysis, the two theoretical schemata of ELIZABETH RUDOLPH used to express the essence of the *de*-[but]-type and the *bár*-[although]-type of interpretation can be simplified as follows. [The dotted line and the asterisk (*) indicate the implicit, linguistically not expressed character of the relation or component.]

de-[but]-type interpretation: ((Ap) *de* [but] (Bq))

A *bár*-[although]-type interpretation:: ((Aq) *bár* [although] (Bp))

2.4. In addition to the actual lesson learned from the above analyses, one can also formulate a methodological conclusion. As we could see, the theoretical and the empirical methods of research are mutually dependent. In confirming the line of thought contained in the excerpt from Attila József's poem, we resorted to a notional structure arranged in a paradigm. Lack of uniformity in the four-element paradigm (which manifests itself in its division into two pairs) was revealed, on the other hand, with the help of the line of thought present in spoken text.

3. Embedded contrast

The first sentence of Franz Kafka's famous novel (*Der Prozeß*) goes like this: "*Jemand mußte Josef K. verleumdet haben, denn ohne daß etwas Böses getan hatte, wurde er eines Morgens verhaftet.*" (Somebody must have accused Josef K., because although he hadn't done anything wrong, he was arrested one morning.)

The main relation of the notional structure is represented by *because*. The proposition contained in the precedent is explained in the succedent.

The role of explanation is fulfilled by a concessive structure. We can demonstrate this in two steps.

As a first step, we eliminate the concessive structure and identify its place in the contrastive paradigm consisting of four components. Then we specify which (which two) of the four components allow for embedding in the precedent or succedent of the cause-and-reason relation.

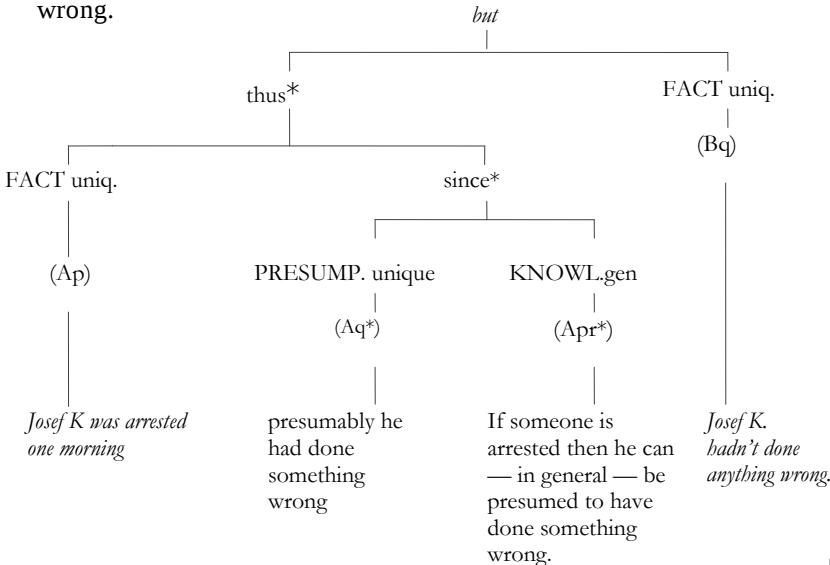
3.1. Theoretical description of the concessive and restrictive relations as notional structures

- (1.1.) Josef K was arrested one morning *but* he hadn't done anything wrong.
- (2.2.) Josef K. hadn't done anything wrong *although* he was arrested one morning.
- (1.2.) Josef K was arrested one morning *although* he hadn't done anything wrong.
- (2.1.) Josef K. hadn't done anything wrong *but* he was arrested one morning.

The above four theoretical meaning structures can be presented in the diagrams below as follows:

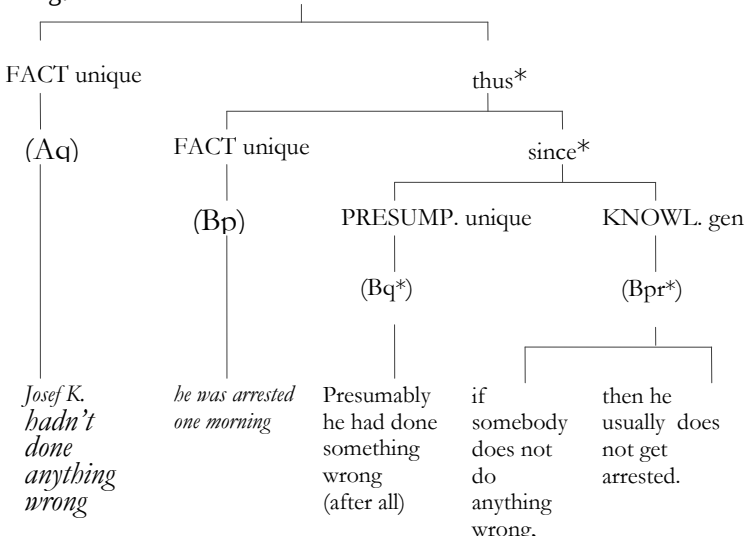
(1.1.) ((Ap) *but* (Bq))

Josef K. was arrested one morning *but* he hadn't done anything wrong.

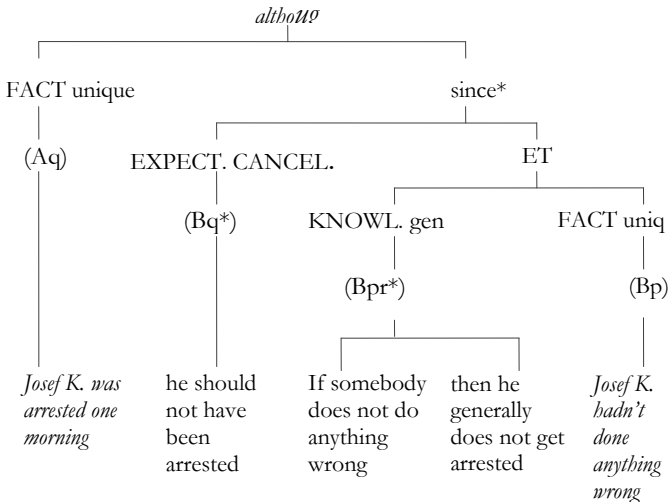
(2.2.) ((Aq) *although* (Bp))

Josef K. hadn't done anything wrong *although* he was arrested one morning.

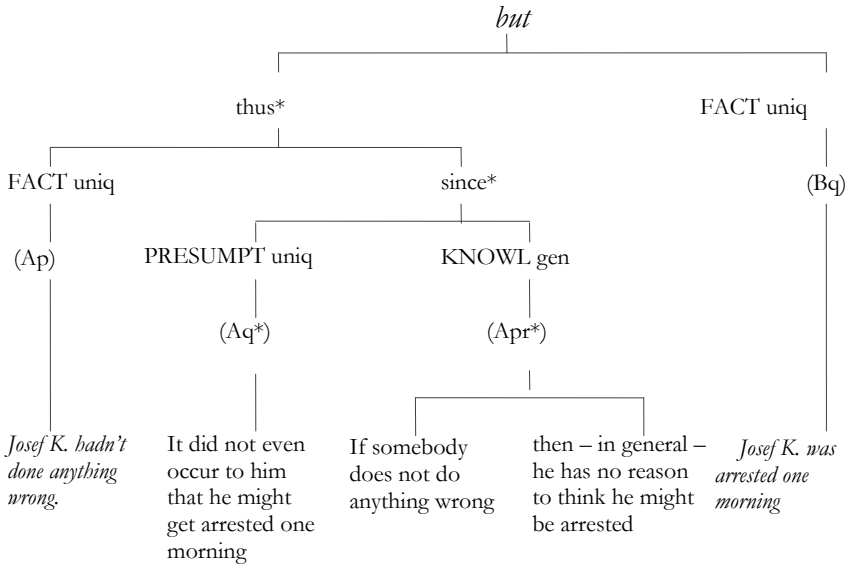
(1.2.) ((Aq) *although* (Bp))

Josef K was arrested one morning, *although* he hadn't done anything wrong.

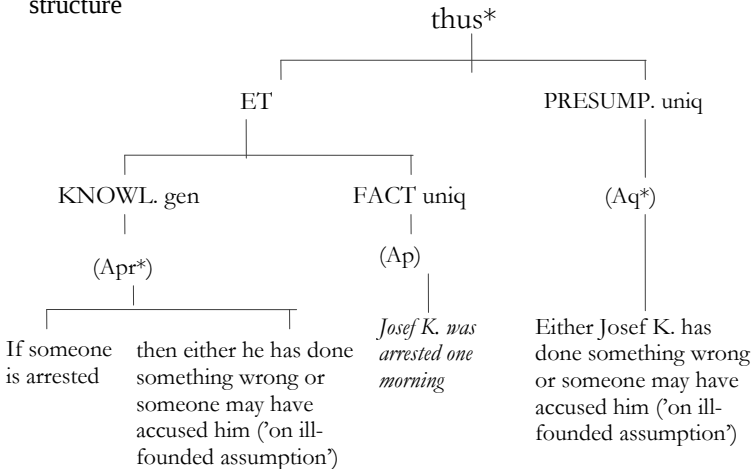

(2.1.) ((Ap) *but* (Bq))

Josef K. hadn't done anything wrong *but* they arrested him one morning.

3.2. Theoretical description of the cause-and-effect relation as a notional structure

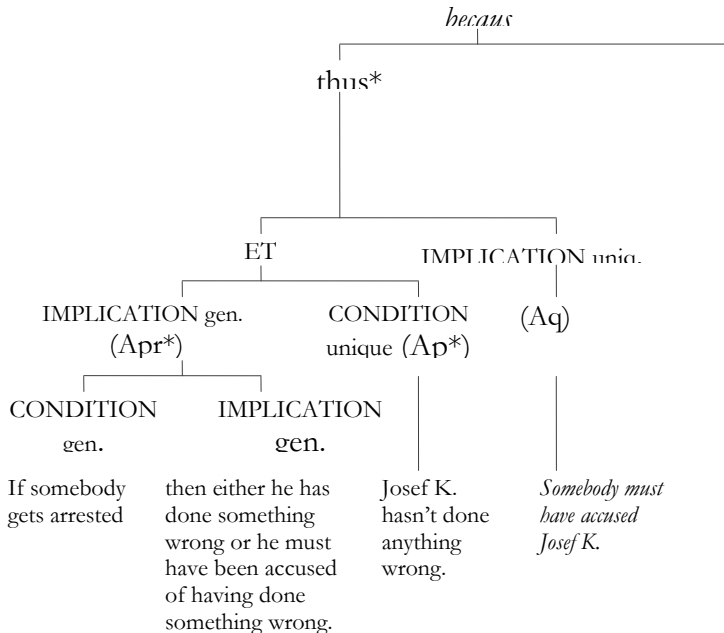

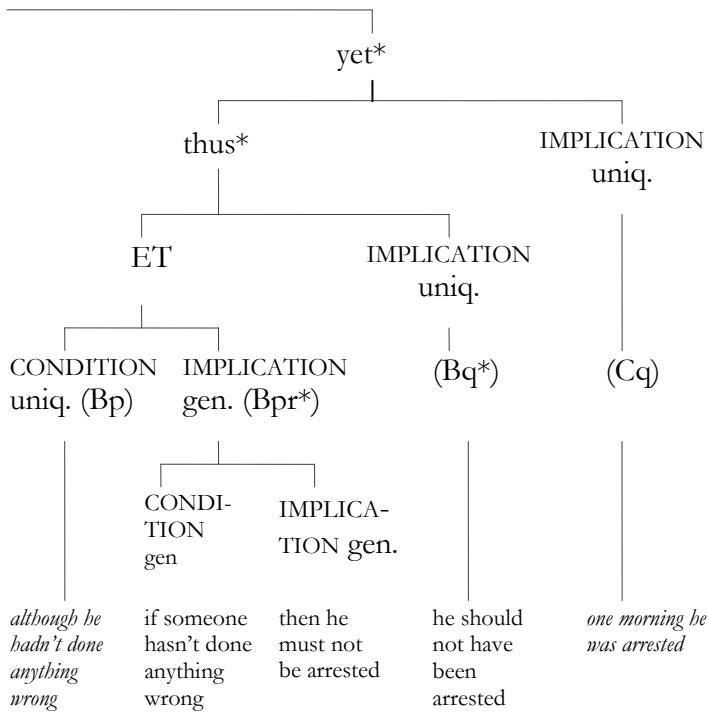
3.3. Theoretical description of the novel-initial global sentence as a complex notional structure

In the case below, component (2.1.) of the contrastive paradigm is embedded in the *because*-relation (as its succedent). Then, the precedent of the contrastive structure plays a concessive role (*because although*). The precedent of the contrastive relation acquires a concessive function through repeating (thereby, admitting) the unique condition of the precedent:

(Ap) *Josef K. hasn't done anything wrong.* (Bp) *Although Josef K. hasn't done anything wrong.*

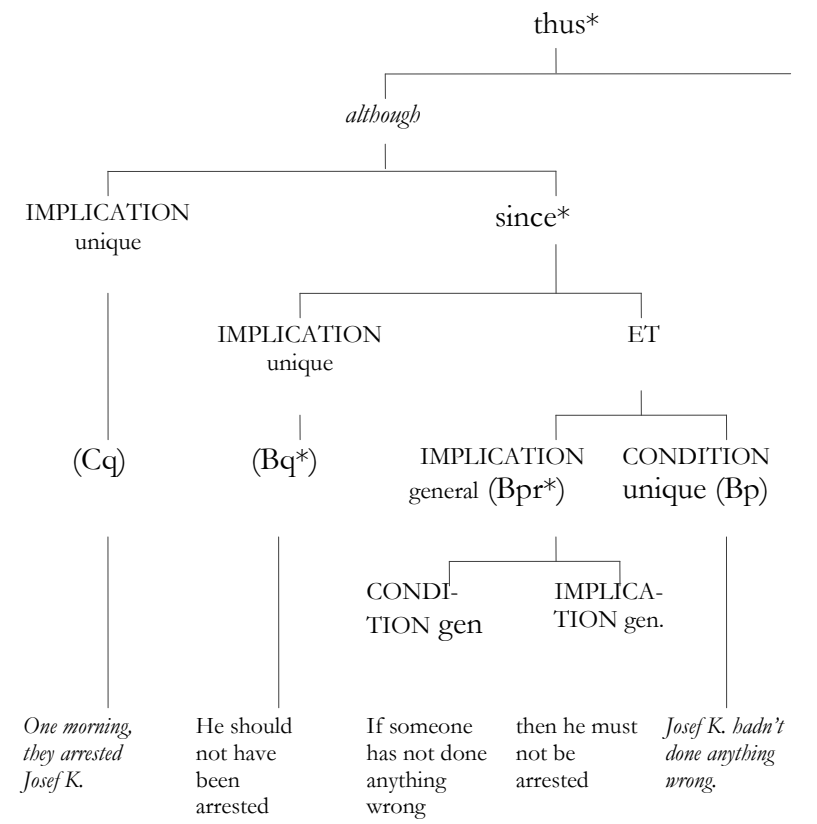
(3.3.1.) *Somebody must have accused Josef K., because although*

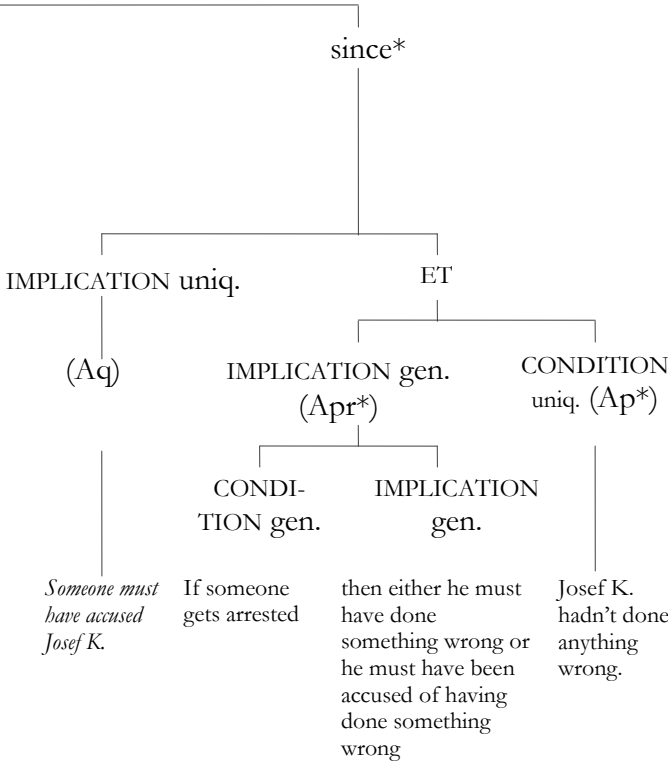

In the case below, component (1.2.) of the contrastive paradigm is embedded in the *thus*-relation (as its precedent).

(3.3.2.) *One morning Josef K. was arrested, although he*

hadn't done anything wrong, therefore someone must have accused him.

4. Summary

One may ask on the basis of the above examples taken from pieces of literary art whether research into literature can exploit the results achieved though linguistic analysis of textual meaning. To the extent linguistic analysis can provide clear interpretations, the answer should be yes. Providing that the first clause of Kafka's sentence is in fact a 'unique implicatum', the function at hand cannot allow for some "specific" conclusion (derived from its notional structure). Hence, instead of attaching no importance to whether *Josef K. was accused or he nevertheless did commit something*, we do not even ask such a question. The reader is made aware of the absurdity of the story of Josef K. through the very first sentence — the first notional structure of the first sentence — itself.

Veda – vzdelávanie – humanita

Rozhovor s profesorom - jazykovedcom Imre Békésim

Pri príležitosti 70. narodenín profesora Imre Békésiho sedemdesiat domácich a zahraničných jazykovedcov formou štúdií vyjadrilo svoju úctu k oslávencovi. Príspevky boli publikované v zborníku vedeckých štúdií pod názvom A mondat: kaland (Veta je: dobrodružstvo) K tomu sa pripája aj publikácia (A) Mitől tanárképző a főiskola? (.) (Čo vlastne robí z vysokej školy výchovnovzdelávaciu inštitúciu?) z pera jeho najbližších spolupracovníkov a bývalých študentov. Autori tejto knihy vypovedajú o jeho ľudských vlastnostiach, predstavujú ho ako pedagóga a vedca. Takmer v rovnakom čase mu udelila Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre titul „doctor honoris causa“.

Pán profesor, čo pre Vás znamená toto uznanie?

Každé osobné uznanie presahuje svoje vlastné hranice a čím sú tieto hranice širšie, tým je vyznamenanie cennejšie. Tak je to aj v prípade môjho ocenenia titulom „doctor honoris causa“ nitrianskou univerzitou. Uznanie tohto druhu nemôže dostať inštitúcia, iba osoba, cez ňu sa však dostáva aj univerzite, vedeckej oblasti vyznamenaného profesora, dokonca v istom zmysle - ak je reč o kontaktoch medzi zahraničnými univerzitami – aj jeho krajine. A všetko to, ako každý pozitívny ľudský vzťah, sa uplatňuje aj v opačnom smere. Radosť obdarovaných sa v prirodzených ľudských situáciách prenáša aj na

darujúcich. Aspoň ja, 4. mája roku 2006 v Nitre, som mal pocit, že my, obdarovaní a darcovia, sa zúčastňujeme na takej slávnostnej udalosti, ktorá rozvíja tradičný postoj významných európskych univerzít, uplatňujúci sa v podobe vzájomného rešpektu voči svojim vedeckým a výchovno-vzdelávacím výsledkom.

V tejto súvislosti si spomínam na moment, ktorý reprezentuje tento postoj a viaže sa k vášmu menu. V roku 1991 ste na javisku Národného Divadla v Szegede v maďarčine, rumunčine a v slovenčine tlmočili myšlienky Dezső Kosztolányiho o materinskom jazyku. Ten citát má univerzálny význam. Nehovorí však iba o láske k maďarskému materinskému jazyku. Objavuje sa v ňom aj uznanie skutočnosti, že aj pre iné národy jedným z najdôležitejších zdrojov národnej identity zostáva materinský jazyk. Odvoláva sa aj na jazykovú toleranciu, z ktorej zákonite vyplýva záujem a úcta k iným kultúram.

Z čoho, pán profesor, pramení táto empatia voči iným?

Má viac zdrojov, z ktorých by som pri tejto príležitosti spomenul dva. Na prvom mieste by som vyzdvihol osobitý charakter nášho povolania. Je niekoľko odborov, napríklad lekárstvo, herectvo (obyčajne umelecké), ktoré nefunguje bez empatie. Také je aj pedagogické povolanie a ja sa cítim byť v prvom rade pedagógom. Nebyť tejto empatie nezažil by som veľa radosti počas svojej štyridsaťročnej pedagogickej dráhy a dnes ako sedemdesiatročný „profesor emeritus“ by som sotva chcel vyučovať. Druhým prameňom tejto empatie je osobnosť konkrétneho človeka. Nemôže nám byť jedno, v akom prostredí pracujeme a žijeme. Prednášam gramatiku, presnejšie teó-

riu vety a textu. Moji poslucháči si koncom semestra so zadost'účením uvedomujú, že si počas štúdia dokázali klásť aj také otázky, na ktoré by sami sotva našli odvahu. V dôsledku toho sa dvíha ich sebavedomie a z nich mnohí skutočne s dobrým srdcom myslia na svojho bývalého učiteľa.

Zdá sa, že ani vy nezabúdate na svojich bývalých profesorov. V mnohých svojich spisoch spomínate významných pedagógov segedínskej vysokej školy a univerzity, medzi nimi vlastných kolegov a priateľov, ako aj spoločné zážitky z mladosti.

Impulzy sú v období začiatkov rozhodujúce. Je dôležité, nakoľko taktní a zhovievaví sú starší kolegovia, či majú dostatok trpezlivosti, aby priviedli mladých spolupracovníkov k náročnosti voči sebe samým. V čase, keď som mal už publikovaných niekoľko príspevkov v odborných časopisoch, istý redaktor mi vrátil jeden rukopis s touto pripomienkou: „Nie je hoden zborníka, ale ani toho človeka, akým síce ešte nie si, ale chcel by si byť.“

Ako dekan Vysokej školy pedagogickej Gyulu Juhásza, na slávnosti usporiadanej v aule Vysokej školy pedagogickej v Nitre, ste pri príležitosti udelenia univerzitného štatútu tejto škole pozdravili novú inštitúciu v slovenskom jazyku. Ako aj teraz, pri odovzdávaní titulu čestného doktora, aj keď by to bolo pre vás jednoduchšie v nemčine alebo v angličtine, ste svoju prednášku predniesli po slovensky. Vaše vystúpenie bolo natoľko presvedčivé, že na následnej tlačovej konferencii vám redaktori slovenskej televízie adresovali otázky v slovenčine.

Takéto situácie sú prirodzené nielen pre jazykovedca, ale aj pre matematika alebo fyzika. Vedci z rôznych krajín vzájomne sledovali svoje výskumy aj vtedy, keď sa na to politika pozerala krivým okom. Neexistuje slovenská alebo maďarská chémia, existuje iba chémia ako taká. Ťažko by sme mohli pokladať za odborníka toho jazykovedca, ktorého nezaujímajú akustika, melódia a slovosled iného jazyka. Akonáhle som zistil, že v slovenčine, podobne ako v maďarčine, sa dôraz kladie na prvú slabiku, nemal som problémy s výslovnosťou.

Pán profesor, vy sám máte nemalú účasť na vytváraní a pestovaní dobrého vzťahu medzi dvoma inštitúciami. Ako jazykovedec ste spolupracovali s renomovanými osobnosťami Kabinetu literárnej komunikácie na nitrianskej univerzite. Ako dekan ste podporovali študijný pobyt poslucháčov segedínskej Katedry slovenského jazyka a literatúry v Nitre. Ako pedagóg ste vyučovali maďarčinárov, prichádzajúcich na vašu katedru na polročný študijný pobyt. Sama som bola svedkom momentu, keď vám po odovzdaní ocenenia gratulovala vaša bývalá študentka, ktorá sa pred viac ako tridsiatimi rokmi zúčastnila na polročnom študijnom pobyte v Szegede. Poznamenala, že semester, ktorý strávila na katedre maďarského jazyka a literatúry, pokladá za dar od osudu. Spomenula, že s pomocou vášhu taktu a empatie sa celej skupine podarilo prekonať počiatočné ťažkosti v novom prostredí. Vo vlastnej pedagogickej praxi v rozhodujúcich momentoch myslí na to, ako by ste sa v podobných situáciách zachovali vy, a snaží sa podľa toho konať. Aké pocity a spomienky vyvolávajú vo

vás predchádzajúce roky a podobné stretnutia? Myslíte si, že vzájomná výmena poslucháčov môže napomôcť pri vyjasňovaní dodnes existujúcich konfliktov medzi národmi?

Od roku 1958 som v kontakte s nitrianskymi a bratislavskými kolegami a študentmi. Keď sa v súčasnosti stretneme, úprimne sa potešíme. Naša radosť vychádza z hĺbky duše. Kedysi sme boli všetci mladí. Jedna z mojich najmilších spomienok sa hádam zmestí do toho krátkeho rozhovoru. Na jar, v roku 1991, v skupine študentov z Bratislavy, bol iba jediný chlapec, sympatický blondiak, Ľubomír. Na prvej prednáške si ma nedôverčivo premeriaval. Keď som sa ho cez prestávku opýtal, prečo, rovno mi povedal: „Nemám rád Maďarov.“ „Občas mám aj ja podobné pocity, ani ja nás nemám vždy rád,“ upokojil som ho. Koncom semestra sa so mnou rozlúčil slovami: „Ani teraz nemám Maďarov radšej, ale doma sa budem snažiť o to, aby sme boli k sebe tolerantnejší.“ Ľubomír mi daroval v takejto podobe titul „doctor honoris causa“. Zarámovat' a zavesiť ho na stenu nemôžem, ale spomienku na neho neviem dodnes vymazať zo srdca.

Maruzsné Sebó Katalin

Tudomány – oktatás – humánium

Beszélgetés Békési Imre nyelvészprofesszorral

70. születésnapjára A mondat: kaland címmel tanulmánykötetet jelentettek meg kollégái, melyben stílusosan 70 hazai és külföldi nyelvész fejezte ki egy-egy írásával az ünnepelt iránti tiszteletét. Ugyanebből az alkalomból látott napvilágot egykori tanítványai és közeli munkatársai tollából (A)Mitől tanárképző a főiskola?(.) című kiadvány is, mely pedagógusi – tudományközvetítői tevékenységét, valamint személyiségének meghatározó vonásait mutatja be. A kötetek megjelenésével szinte egy időben tüntette ki a Nyitrai Konstantín Filozófus Egyetem a doctor honoris causa címmel.

Professzor úr, mit jelent Önnek a Nyitrai Egyetem elismerése?

Minden személyes elismerés túlmutat önmagán, s minél inkább túlmutat, annál többet ér. Így van ez a Nyitrai Egyetem által aranyozott címmel is. Intézmény nem kaphatja, csupán személy, a személyen keresztül azonban részesül az elismerésben a kitüntetett professzor egyeteme, tudományterülete, s bizonyos értelemben – ha külföldi egyetemek kapcsolatáról van szó – még országa is. Ráadásul mindez – mint minden pozitív emberi viszony – fordított irányban is érvényesül. A megajándékozottak öröme – természetes emberi helyzetekben – visszasugárzik az ajándékozókra. Legalábbis én 2006. május 4-én Nyitrán úgy éreztem, hogy mi, megajándékozottak és ajándékozók egy olyan ünnepi esemény közös résztvevői vagyunk,

amely Európa nagy múltú egyetemeinek egyik fontos magatartásformáját: egymás tudományos és oktatói teljesítményei iránti kölcsönös érdeklődést tartja életben.

Ezzel kapcsolatban felidéződik bennem egy emlék, mely ezt a fajta magatartásformát példázza, s mely az Ön nevéhez kötődik. 1991-ben a Szegedi Nemzeti Színház színpadán magyarul, románul és szlovákul tolmácsolta Kosztolányi Dezső gondolatait az anyanyelvről. Az idézet egyetemes jelentéssel bír. Nemcsak a magyar anyanyelv szeretetéről szól. Megjelenik benne annak az elismerése is, hogy más nemzetek számára is a legfontosabb identitásalkotó tényező az anyanyelv. A nyelvi toleranciára is utal, melyből törvényszerűen következik a mások kultúrája iránti érdeklődés és tisztelet.

Miből táplálkozik professzor úr ez a mások iránt megnyilvánuló empátia?

Több forrása van; belőlük az alábbi kettőről tudnék néhány szót szólni, elsőként a hivatás természetéről. Van néhány hivatás, mint például az orvosi, a színészi (s általában a művészi) hivatás, amely empátia nélkül nem működik. Ilyen hivatás a pedagógusé is, és én mindenekelőtt pedagógusnak érzem magam. Enélkül nem sok örömöm lett volna a tanári pályán eltöltött jó negyven évemnek, s aligha lenne kedvem, hogy hetven évesen is, „emeritus professzorként” tanítsak néhány órában. Az empátia egy másik forrása az ember személyisége. Nem lehet számára érdektelen a közeg, amelyben él és dolgozik. Grammatikát tanítok, közelebbről mondat- és szövegelméletet. Hallgatóim a szemeszter végén furcsa meglepéssel

jönnek rá, hogy olyan kérdéseket gondoltak végig, amelyenekre önmaguktól soha nem vállalkoztak volna. Nagyot nőttek saját szemükben, s közülük nem kevesen valóban jó szívvel gondolnak egykori tanárukra.

Miként Ön sem feledkezik meg egykori tanáraitól. Számos drásában állít emléket a szegedi főiskola és az egyetem nagy hatású tanárainak, köztük saját kollégáinak, barátainak, fiatal kori közös élményeinek.

A pályakezds hatásai meghatározóak. Mennyi tapintattal, elnézéssel fogadnak az idősebb kollégák; s van-e türelmük rávezetni az önmagunk iránti igény felismerésére. Már jelentek meg írásaim különféle szaklapokban, amikor egyik kéziratomat a szerkesztő ezzel a megjegyzéssel adta vissza: „Ez nem méltó a kötethez, de ahhoz sem, aki még nem vagy ugyan, de lenni szeretnél.”

Főigazgatóként a Nyitrai Pedagógiai Főiskola egyetemmé válása alkalmából rendezett ünnepségen anyanyelvükön köszöntötte az ünnepeket, s most, legutóbb, díszdoktorrá avatásakor, bár németül vagy angolul könnyebb lett volna, mégis a nehezebb utat választotta, szlovákul olvasta fel előadását. A felolvasás olyan meggyőző volt, hogy a ceremóniát követő sajtótájékoztatón a riporterek magától értetődően szlovákul tették fel kérdéseiket.

Az ilyen helyzet nemcsak a nyelvész esetében természetes, hanem a matematikuséban és a fizikuséban is. Az egyes országok tudósai akkor is figyelemmel kísérték egymás kutatásait, amikor a politika az ilyesmit még nem nézte jó szemmel. Nincs szlovák vagy magyar

kémia, csak kémia van. Aligha tekinthetnénk tudósnek az olyan nyelvészt, akit ne érdekelne egy másik nyelv hangzása, szórendje, dallama. Amint felfogtam, hogy a szlovák szavak hangsúlya épp úgy a szóalak elején van, mint a magyarban, semmi gondom nem volt a kiejtéssel.

Professzor úrnak nem kis része van a két intézmény közötti jó viszony kialakításában és ápolásában. Kutatóként együttműködött a nyitrai Kommunikációs kabinet neves személyiségeivel, főigazgatóként kiemelten támogatta a szegedi szlovák szakos diákok nyitrai anyanyelvi képzését, tanárként oktatta a fél éves részképzésre érkező magyar szakos hallgatókat. Tanúja voltam, amikor egy több mint harminc évvel ezelőtti tanítványa az ünnepséget követően gratulált Önnek. Elmondta, hogy a sorstól kapott ajándéknak tartja, hogy a diákja lehetett, ha csak egy fél évig is. Hangsúlyozta, hogy az Ön empátiája, tapintata segítette őt és diáktársait a kezdeti nehézségeken. Saját pedagógusi gyakorlatában, döntési elyzetekben, ma is egykori tanárának példáját követi.

Milyen érzéseket és emlékeket elevenítenek fel Önben az elmúlt évek, a hasonló találkozások? Mi a tapasztalata, a kölcsönös hallgatócsere segíthet-e a két nép között máig fennálló konfliktusok kezelésében?

1958 óta állok kapcsolatban nyitrai és bratislavai kollégákkal és hallgatókkal. Ha mostanában találkozunk egymással, örömünk öszinte és mélyről jövő: annak idején ők is fiatalok voltak, és én is. Sok kedves, régi emlékem közül egy talán belefér e rövid interjúba. 1981

tavasán Szegeden, a bratislavai vendéghallgatók csoportjában a lányok között egyetlen fiatalember volt, egy jó megjelenésű, rokonszenves, szőke fiú: Ľubomír. Első órámon gyanakodva méregetett, s amikor a szünetben ennek okát kérdeztem tőle, egyenesen megmondta: „Nem szeretem a magyarokat.”. „Ezzel időnként, sajnos én is így vagyok, én sem mindig szeretem magunkat” – nyugtattam meg. A szemeszter végén ezzel búcsúzott tőlem: „Most sem szeretem jobban a magyarokat, de otthon azon leszek, hogy több megértéssel legyünk egymás iránt.” Ľubomír ezt a „doctor honoris causát” adta nekem. Bekereteztetni s falra akasztani nem lehet ugyan, de - mint láthatja szívemből emlékéit kitörölni sem.

Maruzsné Sebó Katalin

Z publikačnej činnosti prof. Imre Békésiho

Monografie

Typologische Häufigkeitsangaben über den Aufbau der kurzen Zeitungsnachricht. *Acta Linguistica Scientiarum Hungaricae*, Tmvs 33 (1-4), 257-271. Budapest, 1983.

Die konfrontative Untersuchung eines Typus der Textkonstruktion. *Acta Academiae Paedagogicae Szegediensis Ser. Ling.-Litt.Aest.* 1985. 3-14. Szeged, 1985.

Bestands- und Gebrauchsebene des Konstruktionstypus. In: Heydrich, W. – Petőfi, S. J. (Hg.): *Aspekte der Konnexität und Kohärenz von Texten*. Papiere zur Textlinguistik Band 51. 163-173. Hamburg, Buske, 1986.

Ein Argumentationstypus in der Rede eines humanistischen Orators (Valaczkai Lászlóval) *Acta Academiae Paedagogicae Szegediensis Ser. Ling.-Litt.-Aest.* 1987-1988. 15-21. Szeged, 1987.

Der logische Hintergrund des konstruktionsbildenden Zusammenhangs der Gegansätzlichkeit und der Kausalität. *Acta Academiae Paedagogicae Szegediensis Ser. Ling.-Litt.-Aest.* 1989. 35-40. Szeged.

Konfrontative Untersuchung von elementaren Textstrukturen, in: *Neue Tendenzen in der Komparatistik* (Hg. Piroska Sebe Madácsy – Márta Gaál – Jean Bessiere), 109-113. Szeged, 1991.

Der doppelte Syllogismus. In: *Textverstehen-Textarbeit-Textkompetenz* (Hg. M. Bartha). *Budapester Beiträge zur Germanistik* 27. 1994. 125–134. Budapest.

The Place of Concession in contrastive Structures. *Sprachtheorie und germanistische Linguistik* (Hg. A. Kertész), 13. 2. (2003.) 103-122. Münster—Debrecen.

Clustering. In: *Nyelvészet és interdiszciplinaritás II.* (Szerk. Navracsics Judit és Tóth Szergej.) 557-562. Szeged – Veszprém, Generália, 2004.

A theoretical-empirical analysis of restriction and concession. *Sprachtheorie und germanistische Linguistik.* (Hg. A. Kertész.) 14. 1. (2004.) 3-17. Münster--Debrecen.

Embedded Chaining. In: „*Mindent fordítunk és mindenki fordít*” Értékek teremtése és közvetítése a nyelvészetben. Klaudy Kinga barátai. SZAK Kiadó, Budapest, 2005. 213-220.

Two principlal sources of the sense complex. *101 írás Pusztai Ferenc tiszteletére* (Szerk. Mártonfi Ferenc.) ELTE, Budapest, 2006.

Editorská činnost

Semiotic Textology [=Szemiotikai szövegtan I--XVII] JGYF Kiadó, Szeged, 1990—2005.

The first four volumes of *Semiotic Textology* were edited by János S. Petőfi and Imre Békési. From the 5st volume the editors are János S. Petőfi, Imre Békési and László Vass.

Semiotic Textology, a periodical published by the Department of Hungarian Linguistics at the Juhász Gyula Teacher Training College in Szeged, was started with the aim of encouraging and promoting multi- and interdisciplinary research on textology. To serve this purpose, *Semiotic textology* is intened to

include *studies* wheter they examine textological paradigms of the integration of different aSpekts and methods of various disciplines with each other or analyse specific issues related to different disciplines, *informative descriptions* of educational and/or research projects on the subject of textology or *papers* that discuss any other aSpekts of textology;

contain *rewievs and criticism* of monographs or essays discussing results and problems of text research relating to those disciplines that are relevant to textology,

publish *bibliographies and repertories* in order to obtain thorough knowledge oif world-wide literature on textology.

Edícia

Doctor honoris causa, zv. 10

Imre Békési

Fraktálovitá štruktúra jednej básne

Vydala Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Zostavil a redigoval doc. PaedDr. Peter Andruška, PhD.

Technická redaktorka Bc. Tatiana Palkovičová

Fotografie Bc. Ľubomír Balko a archív

Vydanie prvé

Rok vydania 2006

Strán 72

Tlač Vydavateľstvo Michala Vaška Prešov

ISBN 80-8094-038-X

EAN 9788080940386

ISBN 80-8094-038-X